

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Utsikten for finansiell stabilitet og bruken av makrotilsynsvirkemidler Samfunnsøkonomenes valutaseminar 2018

Finanstilsynsdirektør Morten Baltzersen

Politikkområder og finansiell stabilitet

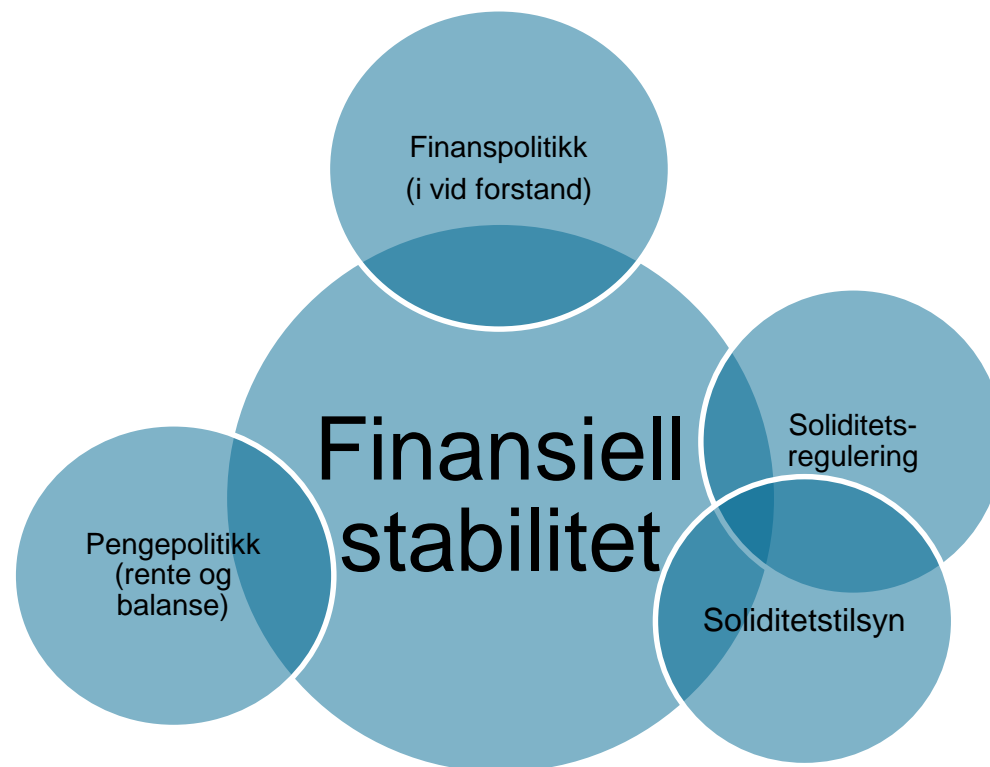
Alt henger sammen med alt, men

- ✓ alle kan ikke gjøre alt
- ✓ én kan ikke gjøre alt

- Institusjoner med
 - avgrenset mandat
 - klart ansvar

Likevel

- koordineringsbehov
- plassering av overordnet ansvar

Makrotilsyn

- Nytt ord for velkjent regulerings- og tilsynsorientering
- Kjernen: Realøkonomien og finanssektoren må ses i sammenheng. Gjensidig påvirkning må tas hensyn til i regulering og tilsyn
- Sentralt i norsk regulering og tilsynspraksis etter bankkrisen
- Virkemiddeltyper:
 - Soliditetskrav - robusthet for dårlige tider
 - Likviditetskrav – robusthet for brå endringer i finansiering
 - Utlånspraksis – motvirke overdreven gjeldsvekst
- Tidsvarierende og permanente virkemidler

Makrotilsyn – eksempler på virkemidler

Soliditet- og likviditetskrav:

- Pilar 2-krav
- Systemrisikobuffer
- Kapitalbuffer systemviktige banker (SIBs)
- Likviditetsbuffer SIBs
- Motsyklisk kapitalbuffer
- Risikovekter på eiendoms lån

Utlånspraksis boliglån:

- Belåningsgrad (LTV)
- Gjeldsgrad (DTI)
- Gjeldsbetjeningsgrad (DSTI)
- Avdragskrav
- Stresstest av låntakers betjeningsevne

Makrotilsyn – problemstillinger

- Kredittsyklusen lengre enn konjunktursyklusen
- Permanente vs skalerbare/tidsbegrensede tiltak?
 - EU-lovgivningen basert på tidsbegrensede og skalerbare tiltak (typisk motsyklisk kapitalbuffer)
 - Likevel diskusjon om f.eks. systemrisikobuffer og regulering av utlånspraksis bør ha en mer permanent karakter
- Overlappende mål
 - Eksempel: Boliglånsregulering – kan begrunnes både med finansiell stabilitet, institusjonssoliditet og forbrukervern
- Ambisjonsnivå
 - Kan sterk låneetterspørsel temmes fra tilbudssiden?
- Valg av myndighet

Motsyklisk kapitalbuffer

- Må ses i sammenheng med øvrige kapitalkrav. Det er summen som teller.
- Ekstra buffer som skal bygges og holdes når finansielle ubalanser bygger seg opp eller har bygd seg opp. Bufferkravet settes ned for å dekke tap i nedgangstider.
- Betydning for kredittsyklusen:
 - Solide banker bidrar til å opprettholde kredittilgang i nedgangstider.
 - Ikke et virkemiddel for å begrense kredittvekst i oppgangstider. Påvirker i liten grad tilbud/prising av kreditt.

Boliglånsregulering

- Skal bidra til å motvirke overdreven kredittvekst
 - Ikke boligpriser som sådan, selv om det over tid er sammenheng mellom husholdningsgjeld og boligpriser
- Realistisk ambisjon: Kan ikke stanse/nøytralisere etterspørselsdrevet kredittvekst
- Flere mål – både mikro og makro: Finansiell stabilitet, soliditet i den enkelte bank og forbrukervern
- Kan ha betydning for andre politikkområder (boligpol.)
- Inngripende tiltak: Forholdsmessighet (omfang og varighet tilpasset risiko)
- Grovkalibret virkemiddel: Ikke egnet for finstyring

Pengepolitikken

Signalrente og balanse påvirker

- Prisstabilitet
- Realøkonomisk stabilitet
- Finansiell stabilitet

Målkonflikter framstår skarpere

- Finansielle ubalanser under «great moderation»
- Fare for bobler under ekstremt ekspansiv pengepolitikk

 Makrotilsynsvirkemidler

Soliditetsregulering/-tilsyn

- Risikobasert tilsyn
- Sentralt: Gjensidig påvirkning finansmarkeder og realøkonomi
- Situasjonsbestemt regulering
- Institusjonstilsyn og makrotilsyn sammenvevd

 Makrotilsynsvirkemidler

Norsk makrotilsyn

- Finansdepartementet fastsetter (det meste)
 - Systemrisikobuffer
 - Utvalg av, og buffer for, systemviktige kredittinstitusjoner
 - Motsyklisk buffer
 - LGD-gulv for boliglån i IRB-modeller
 - Boliglånsforskrift
- Finanstilsynet
 - Pilar 2
 - Råd til Finansdepartementet om makrotilsynsvirkemidler utenom motsyklisk buffer (der Finanstilsynet offentligjør sin vurdering)
 - Retningslinjer som ledd i tilsyn (eks. boliglånsretningslinjer)
- Norges Bank
 - Råd til Finansdepartementet om motsyklisk buffer
 - Egne initiativ/uttalelser om reguleringer (inkl makrotilsyn)

Alle tre gir regelmessige analyser/vurderinger av finansiell stabilitet

Internasjonal organisering av makrotilsyn

- Generelt internasjonalt trekk:
 - Trepertssamarbeid departement, finanstilsyn og sentralbank
 - Myndighet lagt til finanstilsynet, evt. departement, i land med egne tilsyn og til sentralbanken i land der banktilsynet ligger i sentralbanken
- Makrotilsynsmyndighet i Norden
 - Norge: I hovedsak Finansdepartementet
 - Sverige: Finanstilsynet
 - Finland: Finanstilsynet
 - Danmark: Delt mellom Erhvervsministeriet og Finanstilsynet (egne tiltak og råd til departementet).
 - Island: Finansielt stabilitetsråd (ledet av finansministeren), Finanstilsynet
- EU: Systemrisikoråd, men makrotilsyn nasjonal kompetanse regulert i CRR/CRD IV.
- UK: Financial Policy Committee i Bank of England

NOU 2017:13 Ny sentralbanklov – forslag til makrotilsyn

- Norges Bank skal ha utøvende og rådgivende myndighet i arbeidet med finansiell stabilitet
 - Myndighet deles med Finansdepartementet og Finanstilsynet
- Norges Bank gis myndighet til å fastsette
 - motsyklisk kapitalbuffer
 - boliglånsforskrift
- Uavhengighet: Samme terskel for instruksjon av Norges Banks fastsettelse av makrotilsynsvirkemidler som for pengepolitiske virkemidler

NOU 2017: 13 Finanstilsynets syn

- Mikro- og makrotilsyn og -regulering sammenvevd
- Lovgivning kan sikre uavhengighet/høy terskel for instruksjon til andre myndigheter enn sentralbanken
- Dersom boliglånsforskrift skal delegeres: Myndighet til Finanstilsynet
 - Forskriftsfastsettelse og tilsyn med etterlevelse må ses i sammenheng
 - Finansiell stabilitet hovedmål, men også bankspesifikk risiko og forbrukervern
 - Mer skjønnsbasert enn pengepolitikk. Kan vanskelig knyttes til en identifiserbar måloppnåelse som pengepolitikken til inflasjonsmålet
 - I tråd med internasjonal praksis
- Motsyklisk kapitalbuffer bør fastsettes av Finanstilsynet
 - Soliditetstiltak - begrenset samordningsbehov med pengepolitikken
 - Ulike deler av kapitaldekningsregelverket (inkludert pilar 2-krav og IRB-godkjenning) bør koordineres og forvaltes under ett
 - I tråd med internasjonal praksis

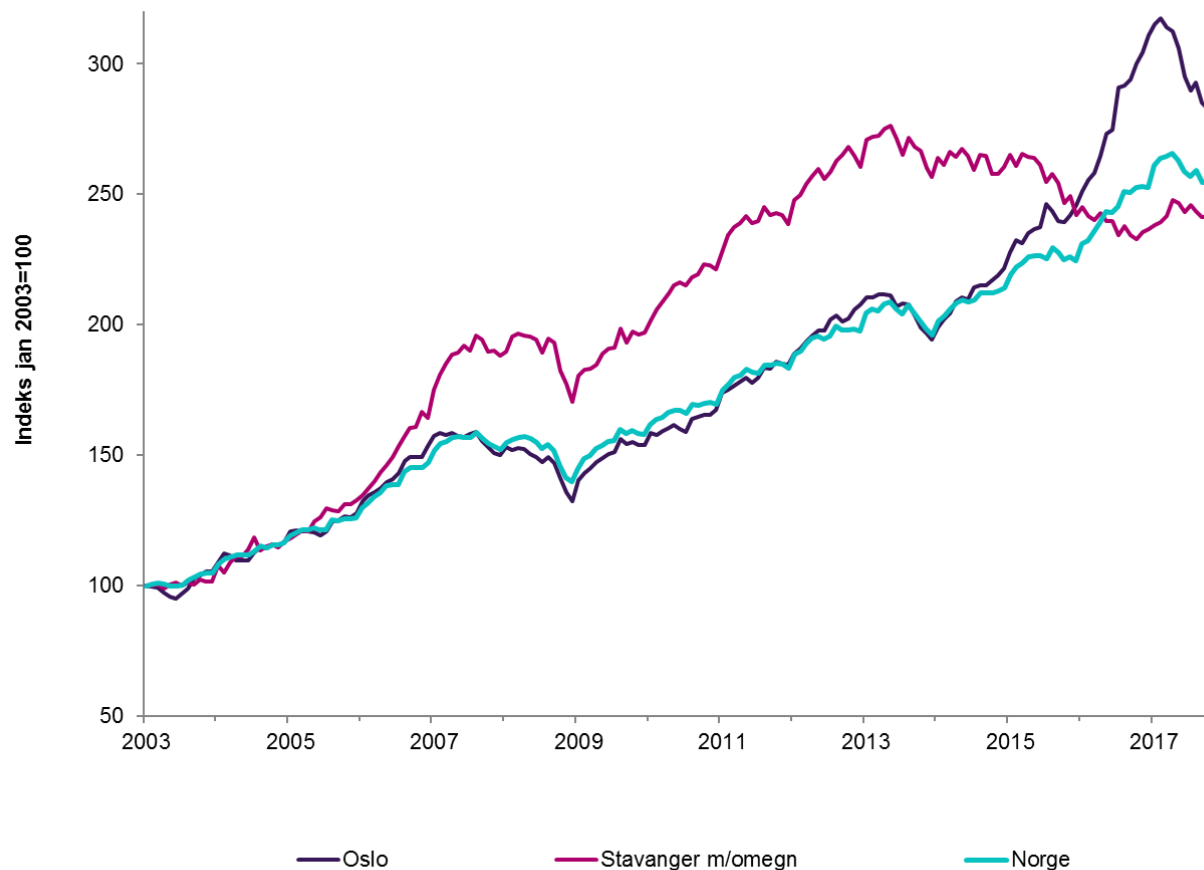
Risiko

- Høy og økende gjeldsbelastning i husholdningene
- Høye boligpriser

Bankene har høy direkte og indirekte eksponering mot boligmarkedet, både i form av utlån og gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i finansieringen

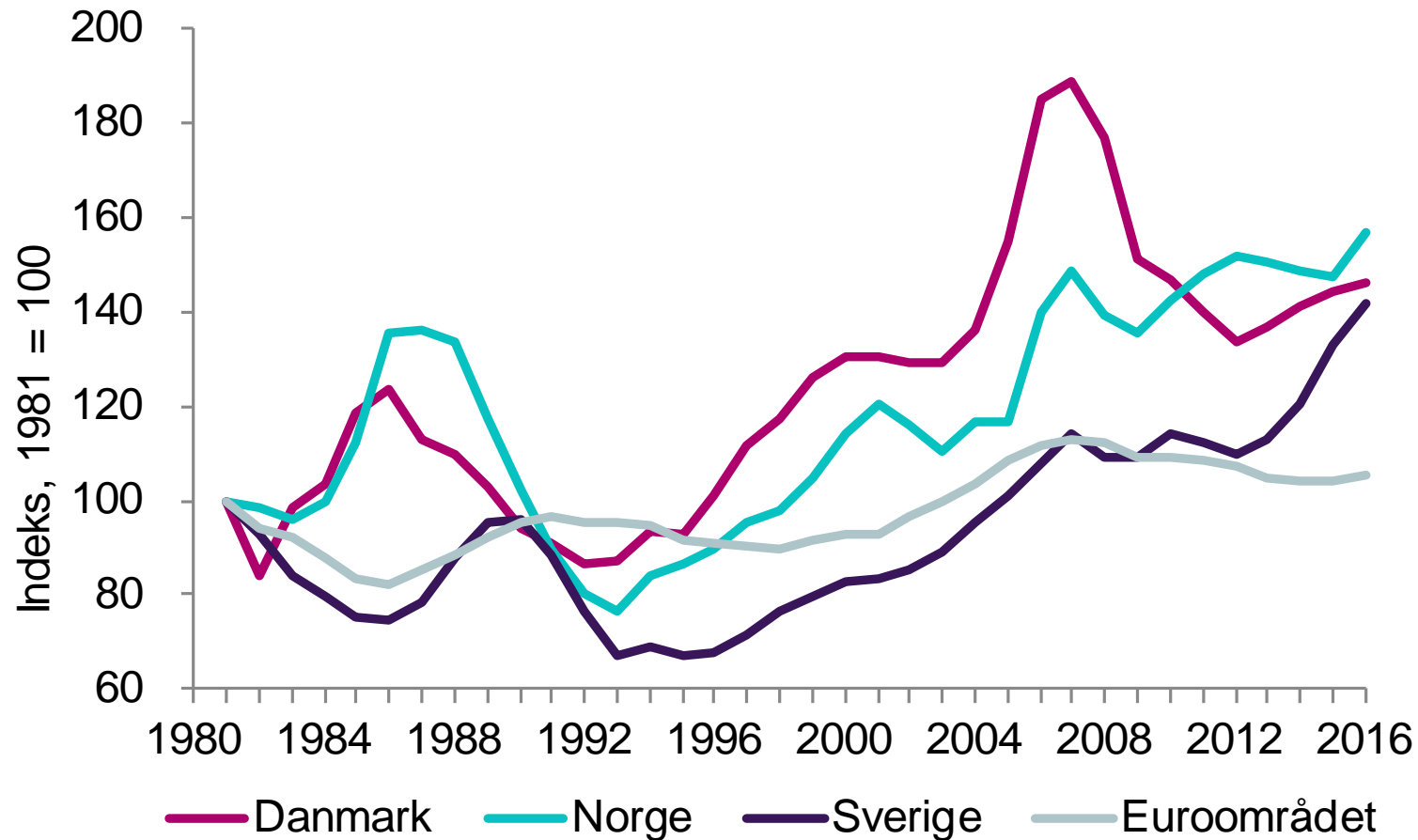
- Kraftig boligprisfall vil
 - øke kredittrisikoen
 - på lån til husholdningene
 - på lån til næringslivet (ringvirkninger fra husholdningers tilpasning)
 - redusere bankenes tilgang på markedsfinansiering

Boligpriser

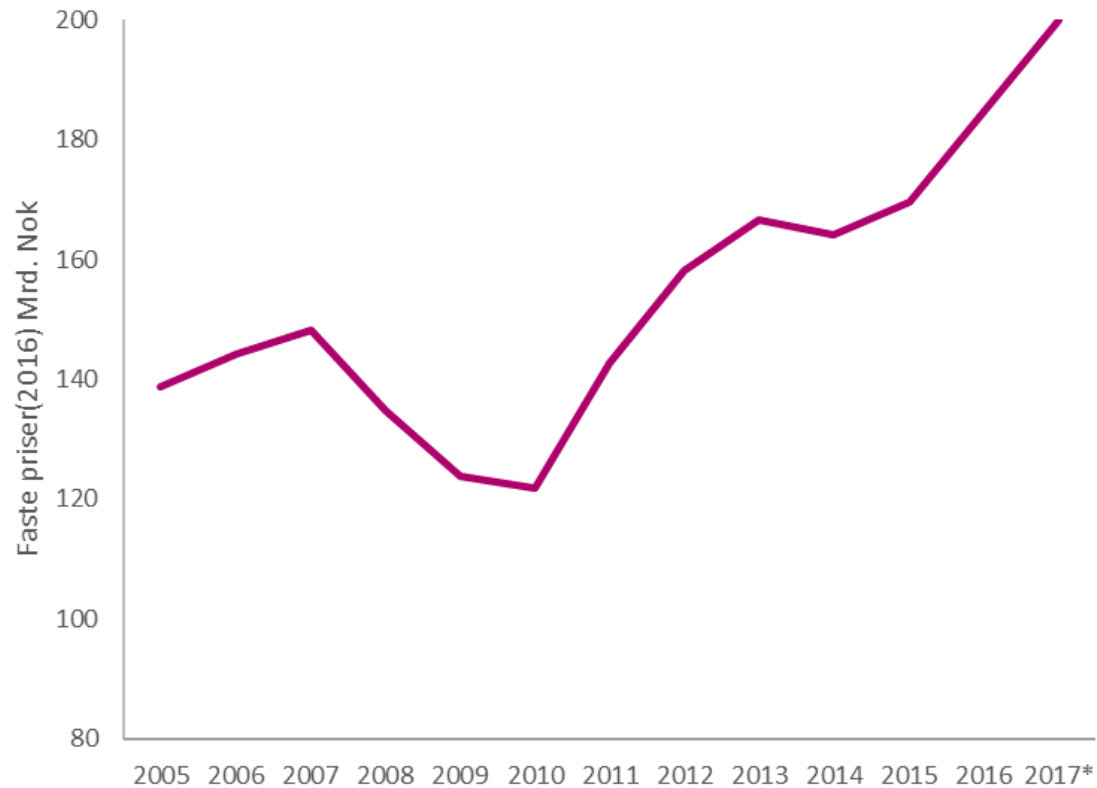
Kilde: Eiendom Norge

Boligpriser målt mot disponibel inntekt per innbygger

Kilde: OECD

Boliginvesteringer

* Anslag

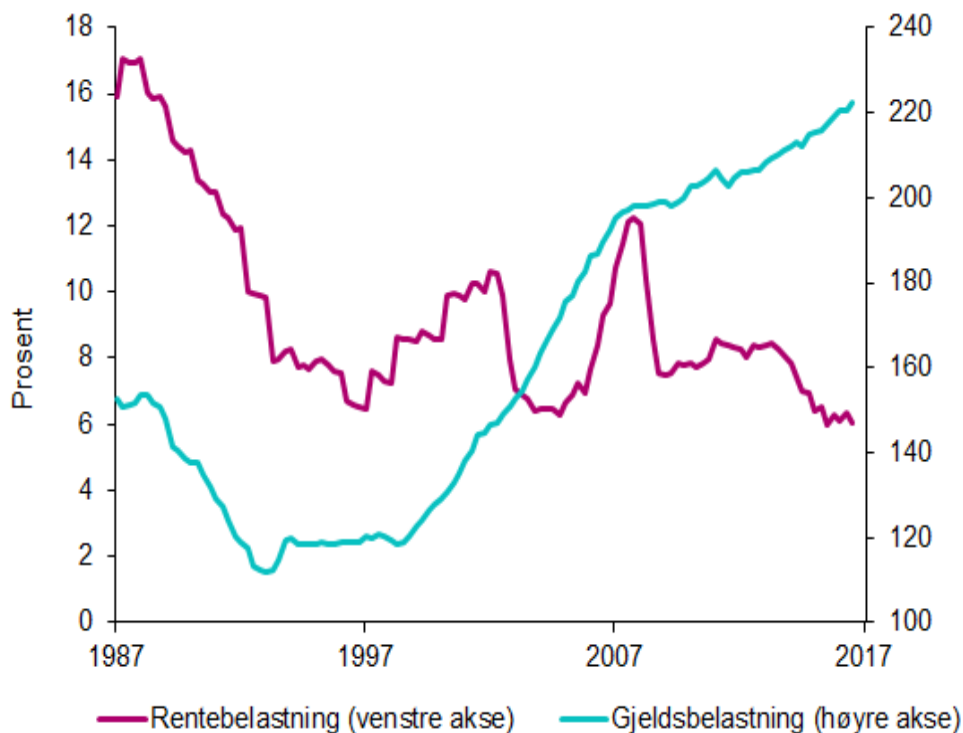
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Boligmarkedet – Finanstilsynets vurdering

- Så langt mild korreksjon i boligprisene. Normalisering av overopphøyet marked
 - Hovedårsak til prisetilfallet: Kraftig forutgående prisoppgang
 - Strammere boliglånsforskrift har bidratt til strammere utlånspraksis, men gjeldsveksten har likevel holdt seg høy
- Videre utvikling usikker
 - Prisene kan fortsatt falle i noe tid uten at det er et krakk
 - Fare for at prisene igjen tar seg opp drevet av lav rente, lett tilgang på lån og økonomisk oppgang
- Uansett:
 - Bedre at prisene faller nå enn senere
 - Gjeldsveksten har holdt seg høy og bør avta

Husholdningsgjeld

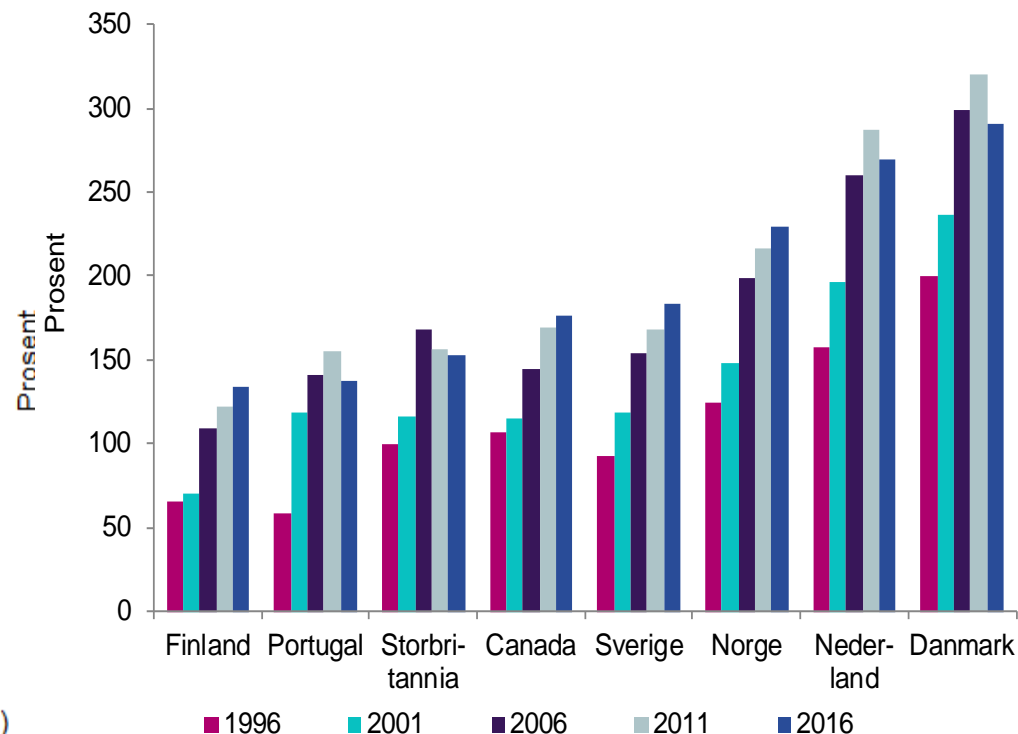
Gjelds- og rentebelastning

Kilder: Finanstilsynet og Statistisk sentralbyrå

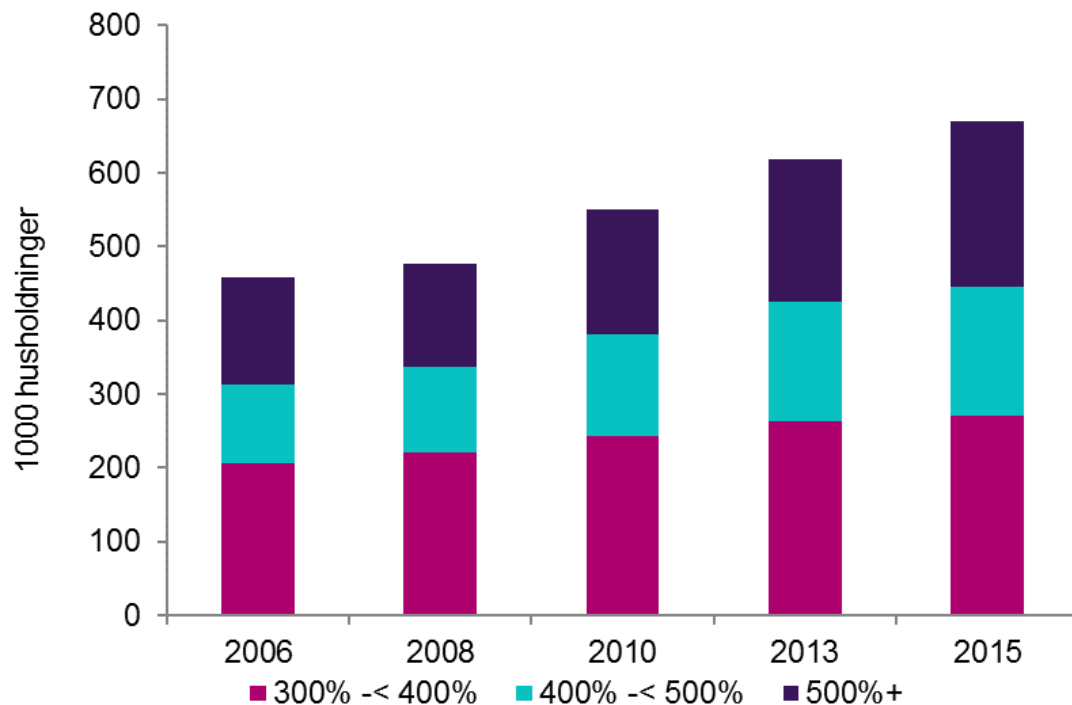
- Gjeldsbelastning: 222 prosent
- Rentebelastning: 6 prosent

Gjeldsbelastning i utvalgte land

Kilder: OECD

Husholdninger med høy gjeldsbelastning

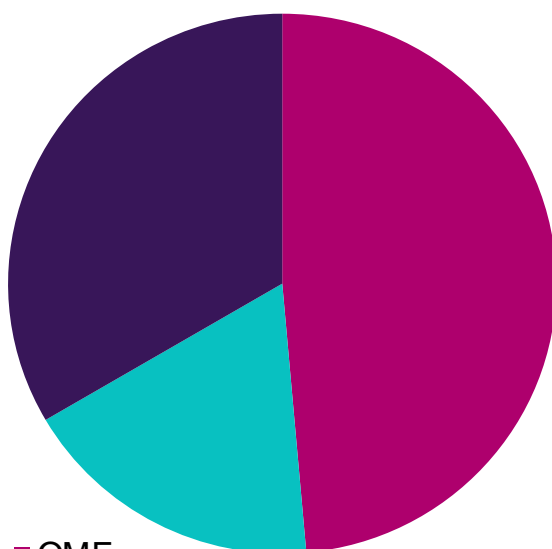
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Gjeldsbelastning er her beregnet som husholdningenes gjeld i prosent av inntekt etter skatt.

- Norges Bank: Gjeldsutsatte husholdninger sto for nær halvparten av samlet konsum i 2015
- Finanstilsynet: Ved 30% fall i boligprisene vil nesten alle husholdningsgrupper med gjeldsbelastning > 500% ha større gjeld enn formue
- Finanstilsynet: Husholdninger med høy gjeld er utsatte for renteøkning. Rente opp 4 pp. vil øke rentebelastningen for en husholdning med gjeldsbelastning > 500% fra 21 til 45 prosent.

Obligasjoner med fortrinnsrett

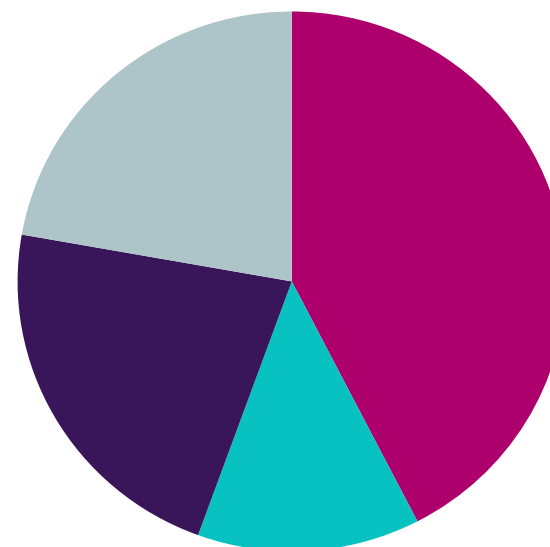
Bankenes markedsfinansiering

- OMF
- Seniorobligasjoner
- Annen markedsfinansiering

Kilde: Finanstilsynet

Obligasjoner utstedt av kredittforetak i VPS – eiersektorer

- Banker
- Kredittforetak
- Forsikringsselskaper
- Andre

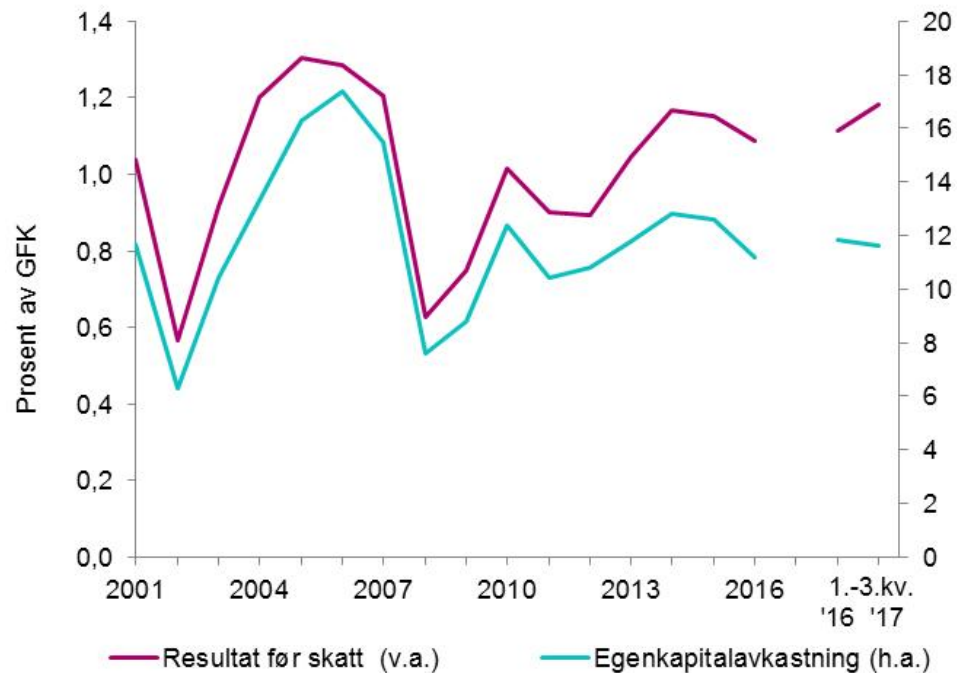
Kilde: Statistisk sentralbyrå

- Boliglånsretningslinjer/boliglånsforskrift
- Soliditetskrav
- Krav til likviditetsreserver og robust finansiering
 - Langsiktig markedsfinansiering
 - Unngå for høy andel av eiendelene pantsettes i gode tider.
«Reserve» tilgjengelig under stress.

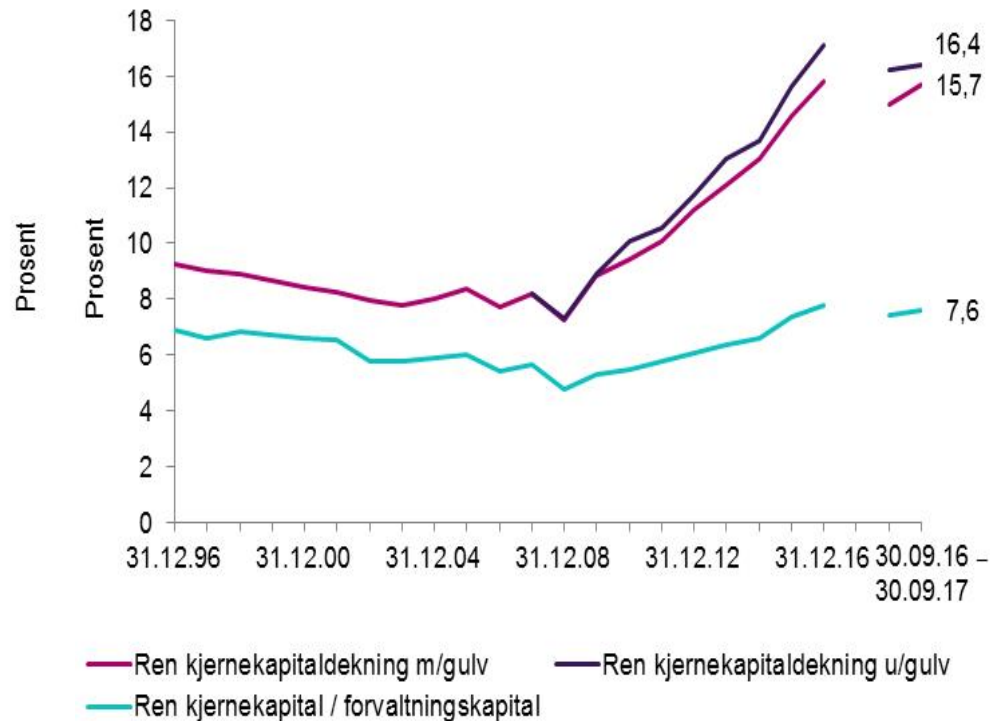
Inntjening og soliditet i bankene

Resultat og egenkapitalavkastning

Ren kjernekapitaldekning

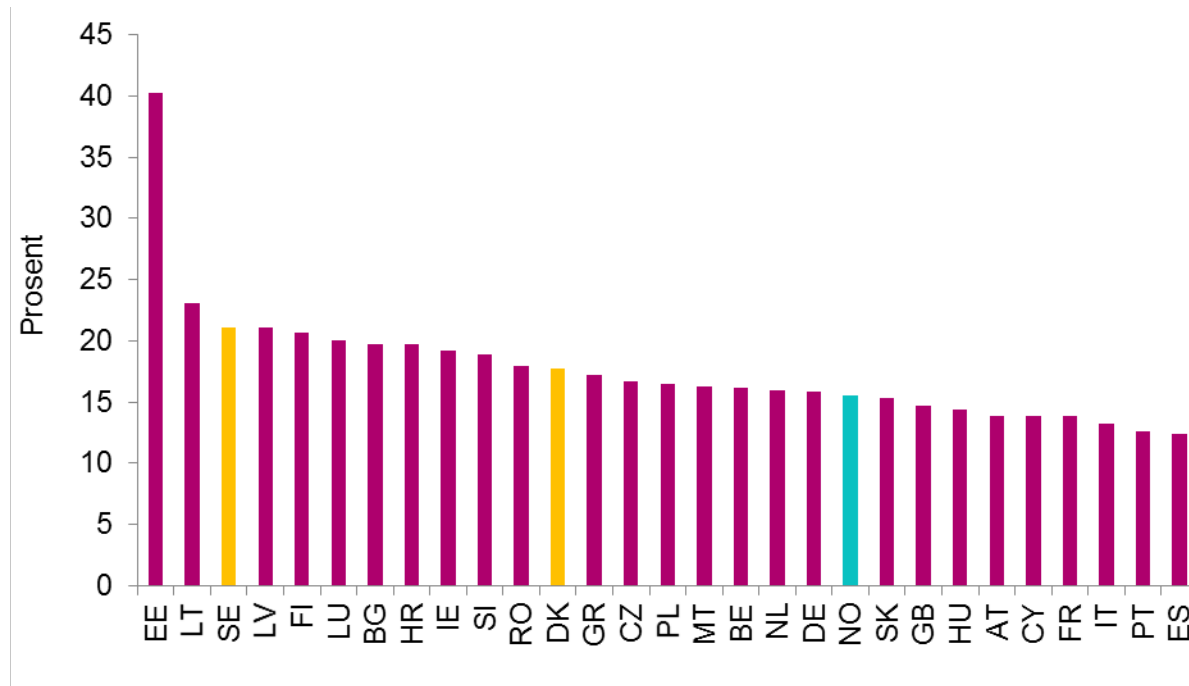

Kilde: Finanstilsynet

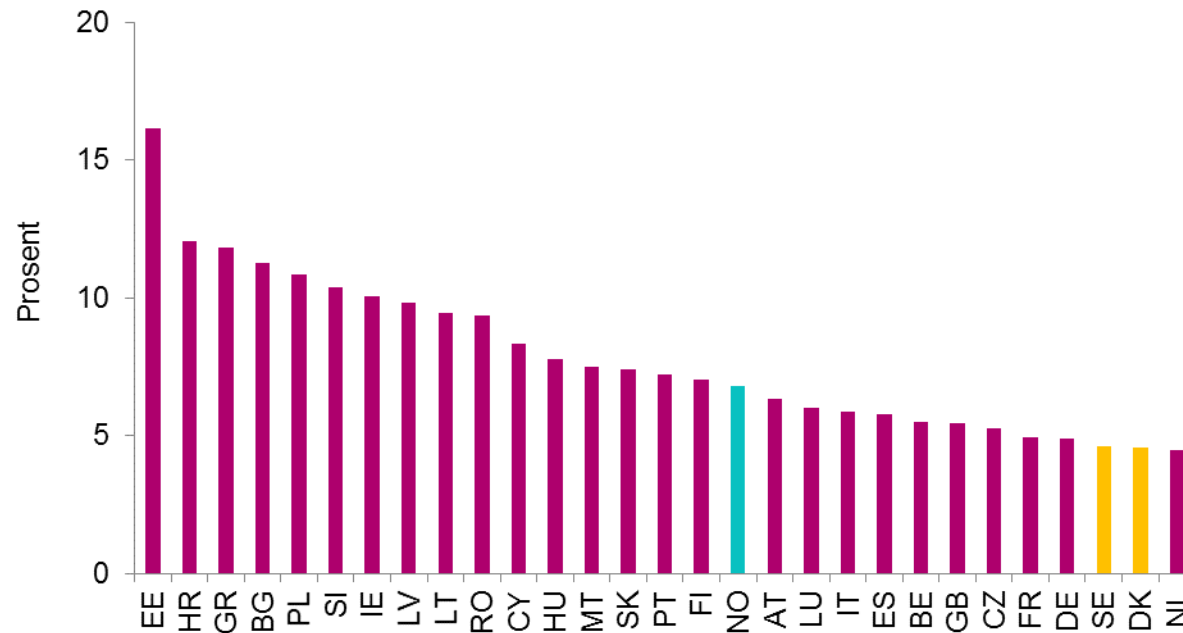
Kilde: Finanstilsynet

Ren kjernekapitaldekning i europeiske banker

Kilde: EBA. Tall pr 30.09.17, basert på de største bankene i hvert land.

Uvektet kjernekapitalandel i europeiske banker

Kilde: EBA. Tall pr 30.09.17, basert på de største bankene i hvert land.

Avslutning

- Makrotilsyn er naturlig integrert i mikrotilsyn.
- Finansiell stabilitet: Husholdningsgjelden og boligmarkedet.
- Videre utvikling i boligmarkedet usikker. Uansett bedre at boligprisene faller nå enn senere.
- Norske banker er lønnsomme og solide. Gir godt utgangspunkt for å møte dårligere tider.